Piše: Haris Veljović

Da li male hidroelektrane u Federaciji BiH trebaju biti zakonite, jesu li ekološki prihvatljive i neopravdano napadnute?

Inspiracija za ovu analizu je starija objava teksta Portal Energetika.ba u kojem prenosi saopćenje Udruženja proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora u BiH (APEOR) povodom kritika na račun izgradnje malih hidroelektrana. U tekstu se iznose informacije da su projekti malih hidroelektrana zakoniti, strogo kontrolisani, ekološki prihvatljivi i neopravdano napadnuti.

Ovom analizom utvrđujemo zbog čega je naknadno došlo do promjene pravnog okvira.

U tekstu se ne spominju nezavisne analize, studije ili dokumenti koji bi potvrdili ove informacije.

Zbog toga informacije provjeravamo poređenjem sa dostupnim sudskim presudama, zakonodavnim promjenama i međunarodnim analizama razvoja hidroenergetskog sektora.

Da li su sve male hidroelektrane u Federaciji BiH izgrađene u skladu sa zakonima i da li je njihov rad strogo kontrolisan?

Postoje javno dostupni sudski slučajevi u kojima su dozvole za male hidroelektrane poništene zbog proceduralnih i okolišnih nepravilnosti.

Kantonalni sud je poništio okolišnu dozvolu za malu hidroelektranu „Zlate“ na rijeci Doljanki nakon što je utvrđeno da postupak izdavanja dozvole nije osigurao adekvatno učešće javnosti.

Slični postupci vođeni su i u Republici Srpskoj, gdje je Okružni sud u Banjoj Luci poništio dozvole za više hidroenergetskih projekata na Kasindolskoj rijeci.

Ovi slučajevi ne pokazuju da je tačna informacija da su svi projekti zakoniti i strogo kontrolisani jer postoje sudske odluke koje potvrđuju suprotno.

Da li veliki broj malih hidroelektrana u državama poput Austrije pokazuje da su one ekološki prihvatljive kako se navodi u analiziranom članku?

Tačno je da Austrija ima razvijen hidroenergetski sektor i veliki broj manjih hidroelektrana.

Međutim, broj hidroelektrana u nekoj državi sam po sebi ne dokazuje da su takvi projekti ekološki neutralni ili bez značajnih uticaja na riječne ekosisteme.

Regionalne analize pokazuju da male hidroelektrane mogu imati značajan kumulativni uticaj na rijeke jer fragmentiraju riječne tokove i mijenjaju prirodni režim protoka.

Argument da „druga država ih ima mnogo“ ne predstavlja dokaz ekološke prihvatljivosti projekata.

Da li zaista ne postoji država u EU koja zabranjuje izgradnju malih hidroelektrana?

Ovakva informacija ne bi se trebala iznositi bez ikakvog pravnog ili komparativnog izvora, niti bez pregleda zakonodavstava država EU niti bez analize regulatornih modela.

Istovremeno, razvoj zakonodavstva u Bosni i Hercegovini pokazuje da je upravo negativno iskustvo sa malim hidroelektranama dovelo do promjene pravnog okvira.

Parlament Federacije Bosne i Hercegovine naknadno u odnosu na objavu analiziranog članka usvojio je 2022. zakon kojim se zabranjuje izgradnja novih malih hidroelektrana do 10 MW.

Ova činjenica pokazuje da regulatorni okvir može biti promijenjen upravo zbog okolišnih i društvenih problema u sektoru.

Da li zaista male hidroelektrane dobijaju minimalne poticaje i predstavljaju mali dio sistema subvencija za obnovljive izvore energije?

Analize organizacije Bankwatch pokazuju drugačiju sliku za region Zapadnog Balkana. Prema tim analizama, male hidroelektrane su u pojedinim godinama dobijale većinu poticaja za obnovljive izvore energije, iako su proizvodile relativno mali dio ukupne električne energije.

Operator za OIEiEK FBiH objavljuje godišnje izvještaje koji pokazuju da je sistem poticaja za obnovljive izvore institucionalno regulisan i značajan dio energetskog sektora.

Male hidroelektrane ne mogu isušiti rijeke i svaka rasprava o tome je nepotrebna?

Međunarodne analize pokazuju da male hidroelektrane, posebno derivacione, mogu smanjiti protok u dijelovima riječnog korita i fragmentirati riječna staništa.

Studije o razvoju malih hidroelektrana u Bosni i Hercegovini također navode da je upravo njihov okolišni uticaj bio jedan od ključnih razloga političkih i regulatornih promjena u sektoru.

Sudski postupci i zakonodavne promjene u BiH dodatno potvrđuju da rasprava o uticaju malih hidroelektrana nije „nepotrebna“, nego je bila ključni razlog izmjena energetskog zakonodavstva.

Na osnovu dostupnih podataka može se zaključiti:
– sudske presude potvrđuju da postoje projekti malih hidroelektrana koji nisu zakoniti
– broj hidroelektrana u drugim državama ne dokazuje njihovu ekološku prihvatljivost
– informacija o minimalnim subvencijama nije adekvatno potkrijepljena podacima
– uticaj malih hidroelektrana na rijeke predmet je ozbiljnih međunarodnih analiza i regulatornih sporova

„Ova publikacija je finansirana od strane Evropske unije. Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost autora i ne odražava nužno stavove Evropske unije.”